

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЯ: ДИСКУРСИВНИЙ ВИМІР КОНФЛІКТОГЕННОСТІ

Левченко (Асташенкова) Дарія Костянтинівна

аспірантка кафедри прикладної лінгвістики

Філологічного факультету

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Французький бульвар, 24/26, Одеса, Україна

Аналіз міжнародної політичної інтернет-комунікації у XXI столітті є надзвичайно актуальним напрямом досліджень. Завдяки популярності соціальних мереж серед населення вони стали зручними та ефективними майданчиками для доведення офіційної позиції лідерів держав та міжнародних організацій у світовому масштабі в надзвичайно стислі терміни і, навіть, персональним досягненням конкретних особистостей та показником рівня їх популярності. У статті розглянуто сутність поняття політичної інтернет-комунікації на міжнародному рівні і міжнародного політичного інтернет-дискурсу, а також запропоновано класифікацію суб'єктів міжнародної політичної інтернет-комунікації, які виступають авторами політичного інтернет-дискурсу. Надано та проаналізовано приклади конфліктогенного інтернет-дискурсу політичних акторів на матеріалі дописів на офіційних сторінках у соціальних мережах Facebook та Twitter, а також визначено роль екстралінгвістичних засобів. Об'єктом дослідження виступила міжнародна політична інтернет-комунікація. Предметом розгляду є міжнародний політичний інтернет-дискурс політичних акторів світового рівня, виражений у формі дописів на їх офіційних сторінках у соціальних мережах Facebook та Twitter. Матеріалом аналізу слугували відомості, отримані з порталу «Twiplomasu», а також з офіційних сторінок політичних акторів. Пропонована наукова розвідка є першою у серії досліджень міжнародного політичного інтернет-дискурсу, комплексного лінгводискурсивного аналізу якого на даний момент не представлено в українському мовознавстві. Перспективними напрямками для подальших досліджень визначено: поняттєвий апарат міжнародного політичного інтернет-дискурсу, дискурсивні маркери конфліктогенності в міжнародній політичній інтернет-комунікації, функційну класифікацію екстралінгвістичних засобів у політичному інтернет-дискурсі, найуживаніші дискурсивні одиниці, які характеризують міжнародний політичний україно-, англо- та російськомовний інтернет-дискурс.

***Ключові слова:** інтернет-лінгвістика, інтернет-комунікація, соціальні мережі, віртуальний дискурс, політичні актори.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Аналіз міжнародної політичної інтернет-комунікації в XXI столітті є надзвичайно актуальним напрямом досліджень. Завдяки популярності соціальних мереж серед населення вони стали зручними та ефективними майданчиками для доведення офіційної позиції лідерів держав та міжнародних організацій у світовому масштабі в надзвичайно стислі терміни і, навіть, персональним досягненням конкретних особистостей та показником рівня їх популярності.

У відповідності до аналітичної записки «Світові лідери у Facebook» за 2020 рік підготовленої в межах проекту «Twiplomasu» агентством Burson Cohn & Wolfe уряду і лідери 184 країн світу офіційно представлені в соціальних мережах та репрезентують 95 відсотків з 193 членів Організації Об'єднаних Націй. Не присутні в соціальних мережах уряду Еритреї, Мавританії, Нікарагуа, Північної Кореї, Туркменістану і низки малих тихоокеанських острівних держав (BCW, 2020).

Зважаючи на вищевикладене, окремим начасним напрямом для досліджень є дискурсивні закономірності і маркери міжнародної політичної інтернет-комунікації світових лідерів. Нерідко міжнародний політичний дискурс стає приводом для створення конфліктогенних комунікативних ситуацій, які в подальшому активно висвітлюються у ЗМІ в негативному ключі, а також можуть істотно вплинути на імідж як конкретного політичного лідера, так і уряду країни в цілому. Враховуючи це, на нашу думку, існує потреба в комплексному аналізі дискурсивного виміру саме в міжнародній політичній інтернет-комунікації. На жаль, на даний час такого аналізу не представлено в українському мовознавстві.

Аналіз наукових досліджень. Дослідження міжнародного контексту в політичній інтернет-комунікації має міждисциплінарний характер. Його дискурсивний вимір вивчає політична лінгвістика і семантика, інтернет-лінгвістика і теорія комунікації. Так, вітчизняні вчені

О. Горошко, Ю. Данько, Л. Компанцева, Н. Кондратенко, С. Нерян, Л. Швелідзе, внесли свій вклад у дослідження мережевого дискурсу, а інтернет-комунікацію в зовнішній політиці в своїх наукових розвідках висвітлювали М. Павлюх та Н. Піпченко. Серед зарубіжних вчених, які досліджували тематику інтернет-дискурсу та інтернет-технологій у міжнародному просторі, слід відзначити Н. Асмус, Н. Ахренову, О. Лутовінову та Д. Пєскова.

Мета статті: започаткувати низку комплексних досліджень дискурсивного виміру міжнародної політичної інтернет-комунікації. Завданнями цієї наукової розвідки є визначення і введення в обіг поняття «міжнародна політична інтернет-комунікація», створення типології складу акторів та аналіз ролі екстралінгвістичних засобів у міжнародному політичному інтернет-дискурсі.

Об'єктом дослідження виступає міжнародна політична інтернет-комунікація. **Предметом** розгляду є міжнародний політичний інтернет-дискурс політичних акторів світового рівня, виражений у формі дописів на їх офіційних сторінках у соціальних мережах Facebook та Twitter. Матеріалом аналізу слугували відомості, отримані з порталу «Twiplomacy», а також з офіційних сторінок політичних акторів.

Виклад основного матеріалу. З початком використання інтернету в світовому масштабі в 90-х роках ХХ століття, а також соціальної мережі Facebook у 2004 році і Twitter у 2006 році відповідно, увагу багатьох науковців було привернуто до сутності і закономірностей інтернет-комунікацій.

Українська науковеця Л. Компанцева визначає інтернет-комунікацію як особливе середовище, місце реалізації мови, яке не існувало раніше, але яке дає можливість вивчати комунікативний потенціал мови та тенденції її функціонування. Вона також зазначає, що інтернет-комунікація є міжкультурним феноменом, що формується на стику концептуальних світів різних культур та субкультур, на перехресті реальності та віртуальності різноманітних просторів діяльності людини, мовних картин світу і культурно-ментального досвіду (переклад з рос. мови мій. – Д.К. Левченко) (Компанцева, 2010).

За визначенням П. Шпиги: «Міжнародна комунікація – спілкування, передача інформації, що пов'язані з міжнародними відносинами. Тобто, це обмін міжнародною інформацією між соціальними суб'єктами, який може бути опосередкований спеціальними технічними засобами, з урахуванням впливу соціальних інститутів, членами яких є ці суб'єкти» (Шпига, 2004, с. 94).

Крім цього, слід навести і узагальнене визначення політичної комунікації, яке використали у своїх дослідження українські вчені М. Рижков та А. Носенко: «Політична комунікація – це комунікація, що висловлюється політичними акторами, яка одночасно є спрямованою на них, і містить у собі їх стиль, знання, мотиви, цінності та орієнтири» (Рижков, 2014).

У сучасному світі міжнародна політика, як і політична комунікація, набули ознаки гібридності, що виявляється в розширенні їх меж і переході у віртуальний вимір, практичну реалізацію цієї тенденції істотно прискорила пандемія COVID-19.

Питанням сучасної міжнародної політики інтернет-технологій присвячує свої роботи рос. вчений Д. Пєсков. Йому належить класифікація трьох ролей «Інтернету» в міжнародному просторі (Пєсков, 2005, с. 223):

– простір світової політики (репрезентація традиційних політичних інститутів, майданчик для стратегічних комунікацій, ведення гібридної війни);

– виклик світовій політиці (нова соціальна структура, яка має великий вплив на життя і розвиток суспільства);

– об'єкт світової політики (використання інтернет-технологій потребує детального законодавчого регулювання).

У сферу наших інтересів входить розгляд інтернет-комунікації як майданчика світової політики, в якому політичні актори мають змогу репрезентувати себе та стають авторами міжнародного політичного інтернет-дискурсу.

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що міжнародна політична інтернет-комунікація (далі – МПК) є передачею і донесенням міжнародної інформації політичними акторами до їх цільової аудиторії шляхом використання інтернет-технологій. Результатом такої комунікації є міжнародний політичний інтернет-дискурс (далі – МПД).

Політичними акторами інтернет-комунікації й авторами інтернет-дискурсу стають не тільки інститути влади, але й їх очільники, політичні фігури, які за допомогою соціальних мереж мають змогу доносити офіційну інформацію і свою особисту думку до цільової аудиторії, підтримувати свій політичний імідж, популяризувати свою діяльність і ставати ближчими до суспільства. Особливий інтерес у дослідженні інтернет-дискурсу становить розмежування і деталізація офіційної позиції політичних акторів та їх суб'єктивного ставлення до конкретного питання. Крім цього, існує прямий зв'язок між іміджем держави в соціаль-

них медіа та ефективністю її діяльності у сфері міжнародних відносин. Українська науковеця М. Павлюх зазначає: «Популярність держави та її дипломатичних установ залежить від рівня просування в соціальних мережах: чим вищий рівень популярності, тим вища довіра до певної дипломатичної установи» (Павлюх, 2019).

У епоху гібридних технологій та розповсюдження великої кількості фейкових даних, офіційними сторінками в соціальних мережах Facebook і Twitter політичних акторів можуть вважатися переважно акаунти, які отримали «значок підтвердження»¹, який свідчить про те, що компанія Facebook або Twitter підтвердила справжність сторінки або профілю публічної особи або глобального бренду.

«Значок підтвердження – це інструмент, що допомагає людям знайти реальні сторінки та профілі публічних осіб і брендів. Якщо сторінка або профіль має значок підтвердження, ми підтвердили, що вона/він представляє саме того, хто про це заявляє. Якщо значка немає, це може бути несправжня сторінка або профіль», – заявляє довідковий центр соціальної мережі Facebook (Довідковий центр Facebook, 2022). Для дослідження в межах проєкту «Twiplomacy» агентство Burson Cohn & Wolfe ідентифікувало 1,089 Twitter-акаунтів глав держав, урядів та міністерств закордонних справ, 632 з яких отримали від соціальної мережі «значок підтвердження» (BCW, 2020).

Оскільки політичні актори уособлюють різні інститути влади, пропонуємо наступну класифікацію суб'єктів МПК у соціальних мережах (за винятком офіційних медіаресурсів). Серед них доцільно виокремлювати такі акаунти:

- глав держав;
- урядів держав та їх очільників;
- окремих міністерств і відомств та їх очільників;
- дипломатичних установ та їх очільників;
- окремих політиків.

Практичним виявом МПК є мережевий дискурс, виражений переважно в формі дописів на офіційних сторінках політичних акторів на платформах Twitter і Facebook у соціальних мережах.

МПД, як і політичний інтернет-дискурс є комплексним поняттям, яке поєднує в собі ознаки міжнародного, політичного та мережевого дискурсів. Оскільки вищезазначений тип дискурсу носить здебільшого інформаційний характер, досить часто для придання йому емоційної забарвленості використовуються екстралінгвістичні засоби. Світові лідери часто супроводжують інформацію про міжнародні візити та

проведені зустрічі протокольними фото, додають у текст емодзі у вигляді прапорів країн-партнерів, використовують тематичні хештеги на підтримку певних подій чи акцій або ж для визначення певної тематичної групи постів, а також роблять репости дописів своїх колег чи представників ЗМІ. Всі вищезазначені засоби створюють емоційне забарвлення, додають візуальної атракції, роблять більш зрозумілим текст для пересічного громадянина, а також, при необхідності, структурують думки та надають уточнюючу інформацію. Звісно, не всі актори МПК додають зазначені інструменти у свої пости в соціальних мережах, але прагматична зумовленість їх використання є безперечною, оскільки істотно полегшує сприйняття складної політичної інформації цільовою аудиторією.

У свою чергу активна діяльність у соціальних мережах може стати приводом для конфліктних комунікативних ситуацій завдяки необачному використанню віртуального дискурсу, застосуванню маніпулятивних та провокаційних технік, а також технологій гібридної війни. Яскравим прикладом зниження рівня лексики та передачі провокативних смислів, які суперечать нормам моралі і нової етики, є інтернет-дискурс офіційної представниці МЗС РФ Марії Захарової, а саме пост у соціальній мережі Facebook, який супроводжувався фотоколажем зі знімком зустрічі Президента Сербії Олександра Вучича з Президентом США Дональдом Трампом та сценою допиту головної героїні з фільму «Основний інстинкт», а також дописом: «Якщо Вас покликали в БД, а стілець поставили так, ніби Ви на допиті, сідайте як на фото # 2. Ким би Ви не були. Просто повірте» (переклад з рос. мови мій. – Д.К. Левченко) (Maria Zakharova, 2020).

Вищезазначена публікація викликала неабияке обурення у сербських високопосадовців та інтернет-спільноти всього світу, оскільки принижувала гідність Президента Сербії та порівнювала його з персонажем відвертого фільму, що є однозначно неприпустимим для офіційного представника будь-якої країни. Закінчився прикрий інцидент офіційним вибаченням пані Захарової перед паном Вучичем. У медійному ж середовищі офіційна представниця МЗС РФ повністю відчула на собі вплив культури скасування (cancel culture) та явної негативної реакції на її обурливе й образливе висловлювання.

Приводом для шквалу критики може стати і некоректне використання емодзі. Так, за інформацією порталу APnews в офіційному Twitter-акаунті Президента України Воло-

димира Зеленського було опубліковано пост з нагоди прибуття Президента Республіки Польща Анджея Дуди до Києва та проведення українсько-польського економічного форуму в Одесі, що супроводжувався відповідним протокольним фото та прапорами двох країн у вигляді емодзі. Користувачі соцмережі одразу звернули увагу на некоректність використаного емодзі, оскільки замість прапора Польщі було розміщено прапор Індонезії (AP News, 2020).

Звісно, допис достатньо швидко було виправлено, але інформація про помилку встигла розлетітися в медійному просторі і спричинити шквал негативних коментарів користувачів соціальних мереж щодо професійної компетентності співробітників Офісу Президента України.

Отже, МПД може ставати приводом для негативних наслідків і зумовлювати необхідність відповідних дій для виходу з конфліктної ситуації. Наприклад, принесення офіційних вибачень чи зміни тексту викладеного посту. Зауважимо, що порівняно з іншими типами дискурсу, поширення МПД у форматі постів у соціальних мережах майже неможливо призупинити, оскільки будь-яка інформація, навіть некоректна чи швидко виправлена, може залишатися в первинному вигляді на скріншотах і безперешкодно продовжувати розповсюджуватися у ЗМІ.

Висновки і перспективи дослідження. Дослідження тематики МПД має міждисциплінарний характер і потребує залучення знань з теорії комунікації, міжнародних відносин,

політології, політичної та інтернет-лінгвістики. МПД є синкретичним поняттям, яке поєднує в собі ознаки міжнародного, політичного та інтернет дискурсів. У свою чергу, МПД представляє собою передачу та донесення міжнародної інформації політичними акторами до їх цільової аудиторії шляхом використання інтернет-простору.

Враховуючи те, що політичні актори представляють певні інститути влади, пропонуємо наступну класифікацію суб'єктів МПД у соціальних мережах (за винятком офіційних медіаресурсів). Серед них доцільно виокремлювати такі акаунти:

- глав держав;
- урядів держав та їх очільників;
- окремих міністерств і відомств та їх очільників;
- дипломатичних установ та їх очільників;
- окремих політиків.

У подальших наукових розвідках вбачаємо за необхідне зосередити увагу на таких аспектах міжнародного політичного інтернет-дискурсу, як:

- поняттєвий апарат міжнародного політичного інтернет-дискурсу;
- дискурсивні маркери конфліктогенності в міжнародній політичній інтернет-комунікації;
- функційна класифікація екстралінгвістичних засобів у політичному інтернет-дискурсі;
- найуживаніші дискурсивні одиниці, які характеризують міжнародний політичний україно-, англо- та російськомовний інтернет-дискурс.

ЛІТЕРАТУРА

1. Що таке підтверджені сторінки або профілі? Довідковий центр Facebook : веб-сайт. URL : <https://www.facebook.com/help/196050490547892> (дата звернення 15.05.2022).
2. Зведений звіт «Світові лідери в Facebook у 2020 році». Проект Twiplomacy : веб-сайт. URL : <https://twiplomacy.com/blog/world-leaders-on-facebook-2020/> (дата звернення 15.05.2022).
3. Компанцева Л. Ф. От классического языкознания-к интернет-лингвистике, *Studia Linguistica*, 2010, № 24. С. 24-30.
4. Maria Zakharova. Офіційна сторінка у Facebook : веб-сайт. URL : <https://www.facebook.com/maria.zakharova.167/posts/10224148174881794> (дата звернення 15.05.2022).
5. Павлюх М. В. Застосування соціально-комунікаційних технологій у міжнародних відносинах, *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 4, 2019. С. 239–248.
6. Песков Д. Н. Интернет в мировой политике и международных отношениях. *Современные международные отношения и мировая политика*, 2005. 223 с.
7. Рижков М. М. Політична комунікація та її специфіка в міжнародних відносинах, М. М. Рижков, А. С. Носенко, *Проблеми міжнародних відносин*, 2014, Вип. 8. С. 302–313. веб-сайт. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2014_8_20 (дата звернення 15.05.2022).
8. У Зеленського переплутали прапори Польщі та Індонезії: фото курйозу. AP News: веб-сайт. URL : <https://apnews.com/ua/news/zelenskii-pereplutav-prapori-polshchi-ta-indonezii-foto-kuriozu/> (дата звернення 15.05.2022).
9. Шпига П. С. Міжнародні комунікації: Конспект лекцій / Київський міжнародний університет. Київ, 2004. с. 94.

REFERENCES

1. “World Leaders on Facebook 2020»» Executive Summary, Twiplomacy Project : website, available at: <https://twiplomacy.com/blog/world-leaders-on-facebook-2020/> (Access date: 15.05.2022)
2. “What are verified pages or profiles?»», Facebook Help Center: website, available at: <https://www.facebook.com/help/196050490547892> (Access date: 15.05.2022)
3. Kompantseva, L. F. (2010). Ot klassycheskoho yazykoznannya-k ynternet-lynhvystyke [From classical linguistics to Internet linguistics], *Studia Linguistica*, 24, pp. 24-30. [in Russian]
4. Maria Zakharova's official Facebook page: website, available at: <https://www.facebook.com/maria.zakharova.167/posts/10224148174881794> (Access date: 15.05.2022) [in Russian]
5. Pavlyukh, M.V. (2019). Zastosuvannya sotsial'no-komunikatsiynykh tekhnolohiy u mizhnarodnykh vidnosynakh. [Application of social and communication technologies in international relations], *International relations: theoretical and practical aspects*, 4, pp. 239–248 [in Ukrainian]
6. Peskov, D.N. (2005). Internet v myrovoy polytyke y mezhdunarodnykh otnoshenyakh. *Sovremennye mezhdunarodnye otnoshenyya y myrovaya polytyka*. [Internet in world politics and international relations. Modern international relations and world politics]. [in Russian]
7. Ryzhkov, M.M. (2014). Politychna komunikatsiya ta yiyi spetsyfika v mizhnarodnykh vidnosynakh. [Political communication and its specifics in international relations], *Problems of international relations*, 8, pp. 302 – 313: website, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2014_8_20 (Access date: 15.05.2022) [in Ukrainian]
8. Shpyga, P.S. (2004). *Mizhnarodni komunikatsiyi: Konspekt lektsiy*. [International Communications: Lecture Notes], Kyiv International University, Kyiv, 94 p. [in Ukrainian]
9. Confused flags of Poland and Indonesia: a photo of curiosity : website, available at: <https://apnews.com.ua/ua/news/zelenskii-pereplutav-prapori-polshchi-ta-indonezii-foto-kuriozu/> (Access date: 15.05.2022) [in Ukrainian]

INTERNATIONAL CONTEXT IN POLITICAL INTERNET COMMUNICATION: DISCOURSIVE DIMENSION OF CONFLICTOGENITY

Levchenko (Astashenkova) Dariia Kostyantynivna

Postgraduate student at the Department of applied linguistics

Faculty of Philology

Odesa I.I. Mechnikov National University

French boulevard, 24/26, Odesa, Ukraine

Analysis of the international political internet communication in the XXI century is an extremely relevant area of research. Due to the development of the social networks, they became extremely popular among the world leaders as convenient and efficient platforms for delivering their official positions on different issues for the target audiences and, even, becoming a popularity indicator of the governments. The object of the study is the international political internet communication. The subject of consideration is the international political internet discourse of the world-class political actors, expressed in the form of posts on their official pages on social networks such as Facebook and Twitter. The study was based on the data obtained from the executive summary "Twiplomacy study 2020", as well as the official pages of political actors. The purpose of this research involves the main objectives of the study, such as defining and introducing the term of "international political internet communication", classifying the actors in the above process and analyzing the role of extralinguistic means in the international political internet discourse. Promising areas for further research are developing the conceptual apparatus of the international political internet discourse; setting out and classifying conflict discursive markers of the international political communication on the social networks; identifying the most commonly used discursive units (words and expressions) through exploring contemporary English-language, Ukrainian-language and Russian-language international political internet discourse.

Key words: *Internet linguistics, Internet communication, social networks, virtual discourse, political actors.*